

Nr 31.

Utlåtande i anledning av väckt motion om visst tillägg till 5 § lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Första lagutskottet har till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 453, av herr *Hammar*, vari hemställes, att riksdagen måtte besluta sådant tillägg till 5 § lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt som anges i motionen.

Motionären erinrar inledningsvis om den disciplinära bestraffningsrätten över statliga befattningshavare och framhåller därvid, att disciplinstraffen regelmässigt ådömas av den myndighet, varunder befattningshavaren lyder, samt att disciplinärt bestraffningsbeslut kan överklagas med regeringsrätten såsom sista instans. Från denna regel förekommer dock, erinrar motionären vidare, ett undantag. Sådan befattningshavare, som tillsatts av Kungl. Maj:t, får vederbörande myndighet icke själv entlediga i disciplinär väg. Finner myndigheten att sådan åtgärd bör vidtagas, skall den göra framställning därom hos Kungl. Maj:t, som upptager ärendet i statsrådet. Dylika mål om avsättning handläggas sålunda i en enda instans och i rent administrativ ordning. Motionären anför härefter vidare.

Här föreligger ett tydligt missförhållande. De befattningshavare varom nu är fråga ha rimligtvis samma anspråk på att få sin sak domstolsmässigt prövad som övriga befattningshavare, vilka därest de skulle ådömas entledigande av den egna myndigheten kunna klaga hos regeringsrätten. Uppenbarligen böra även sådana mål om avsättning, vilka behandlas endast av en instans, icke prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet utan av regeringsrätten. Visserligen har denna till egentlig uppgift att pröva besvärsmål. I § 5 regeringsrättslagen har emellertid åt regeringsrätten uppdragits att upptaga och avgöra vissa mål om avstängande av biskop, om biskops skiljande från prästämbete m. m. Detta stadgande torde utan svårighet kunna i ett andra stycke byggas ut med en regel om att mål om avsättning i disciplinär väg av befattningshavare, som tillsatts av Kungl. Maj:t, skola upptagas och avgöras av regeringsrätten.

På hemställan av utskottet har riksdagen vid vårsessionen beslutat uppskjuta behandlingen av motionen till nu innevarande höstsession.

Gällande bestämmelser. Bestämmelser om disciplinär bestraffningsrätt över statens civila ämbets- och tjänstemän återfinnas för närvarande i en mångfald instruktioner och andra administrativa författningar angående statsmyndigheternas organisation och verksamhet. Föreskrifterna äro tillkomna vid skilda tidpunkter och till sitt innehåll mycket varierande. Vissa gemensamma huvuddrag kunna dock urskiljas.

De reaktionsformer vilka förekomma såsom disciplinstraff äro varning, mistning av lön under viss tid, suspension och avsättning.

Alla befattningshavare äro icke underkastade disciplinär bestraffning. Undantagna från avsättning i disciplinväg äro de ämbets- och tjänstemän, som omfattas av oavsättlighetsgrundsatsen i § 36 regeringsformen, alltså i huvudsak de som erhållit fullmakt å befattningen. Vidare äro chefer och andra högre förvaltningsämbetsmän — ledamöter, byråchefer och föredragande — även om de icke omfattas av nämnda grundsats helt undantagna från disciplinbesträffning.

Den disciplinära bestraffningsrätten tillkommer regelmässigt den myndighet, varunder befattningshavaren lyder. Beslut om disciplinbesträffning kan överklagas på sätt angående myndighetens beslut i allmänhet är föreskrivet. Jämlikt 2 § 17:o regeringsrättslagen gå sådana besvärsmål till regeringsrätten såsom sista instans. Ifrågakommer som disciplinär åtgärd att avsätta befattningshavare, som utnämnts eller förordnats av Kungl. Maj:t, äger vederbörande myndighet emellertid icke själv besluta i saken utan har, där den anser sådan påföljd böra ifrågakomma, att göra framställning därom hos Kungl. Maj:t. I dessa fall ankommer det på Kungl. Maj:t i statsrådet att såsom första och sista instans besluta om avsättning.

Frågan om en allmän verksstadga. Inom Kungl. Maj:ts kansli pågår sedan några år tillbaka arbete för upprättande av en allmän verksstadga, innehållande för ämbetsverken gemensamma förvaltningsbestämmelser. Den 31 januari 1951 framlades sålunda av en utredningsman inom justitiedepartementet en på offentligt uppdrag upprättad promemoria med förslag till allmän verksstadga (SOU 1951: 12). Sedan denna promemoria varit föremål för remissbehandling, avgåvo besvärssakkunniga den 27 mars 1954 i ärendet infordrat yttrande, vari föreslogos vissa ändringar och jämkningar i utredningsmannens förslag.

Den föreslagna allmänna verksstadgan innehåller bestämmelser om bl. a. disciplinär bestraffning. I det hänseende, varom i motionen är fråga, innebär utredningsmannens förslag icke någon saklig ändring i förhållande till nu gällande bestämmelser. Ej heller ha besvärssakkunniga framlagt något ändringsförslag härutinnan. I sitt berörda yttrande anföra emellertid besvärssakkunniga, att enligt deras mening starka skäl tala för att regeringsrätten skall avgöra icke blott de mål, som besvärsvägen gå till Kungl. Maj:t, utan även de mål, i vilka Kungl. Maj:t i statsrådet för närvarande beslutar om avsättning i disciplinär väg; ett stadgande av sådant innehåll kunde införas i 5 § regeringsrättslagen. Då besvärssakkunniga sett som sin uppgift i förevarande sammanhang att yttra sig endast beträffande förslaget till verksstadga, hade de icke framlagt något förslag till ändring i regeringsrättslagen.

Utskottet. Beträffande ordningen för ådömande av disciplinär bestraffning av statens civila befattningshavare gäller som allmän regel, att beslutanderätten i första hand ankommer på de olika myndigheterna beträffande dem underlydande befattningshavare samt att befattningshavare, som av vederbörande myndighet ålagts disciplinstraff, äger överklaga myndighetens beslut genom besvär, vilka jämlikt 2 § 17:o regeringsrättslagen prövas av rege-

ringsrätten såsom sista instans. Från denna regel stadgas i verksinstruktionerna det undantaget, att vederbörande myndighet icke själv äger såsom disciplinär åtgärd avsätta befattningshavare, som utnämnts eller förordnats av Kungl. Maj:t. Ifrågakommer sådan påföljd, ankommer det i stället på Kungl. Maj:t i statsrådet att såsom första och sista instans besluta i saken. Det i motionen föreslagna tillägget till 5 § regeringsrättslagen har avseende på dessa fall och innebär, att beslutanderätten i dem överflyttas från Kungl. Maj:t i statsrådet till regeringsrätten såsom enda instans.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen pågår sedan några år tillbaka arbete för upprättande av en allmän verksstadga, innehållande för ämbetsverken gemensamma bestämmelser om bl. a. disciplinär bestraffning. Detta arbete har nu fortskridit så långt, att en dylik stadga torde komma att utfärdas inom en nära framtid. Under arbetet på den allmänna verksstadgan har även det av motionären väckta spörsmålet aktualiserats genom vad besvärssakkunniga anfört i sitt ovan berörda yttrande av den 27 mars 1954. Enligt vad utskottet inhämtat torde den väntade verksstadgan i vad gäller ordningen för prövning av disciplinärenden komma att innehålla den nyheten i förhållande till motsvarande bestämmelser i gällande verksinstruktioner, att beslutanderätten i dessa ärenden utan undantag och alltså även i de av motionären avsedda fallen skall ankomma på vederbörande myndighet. Genom en sådan ändrad ordning för prövning av frågor om avsättning såsom disciplinär påföljd för befattningshavare, som utnämnts eller förordnats av Kungl. Maj:t, förfaller själva grunden för motionärens yrkande. Där est en sådan befattningshavare av den myndighet, under vilken han lyder, dömes till avsättning, kommer han nämligen att i likhet med vad som eljest gäller i disciplinärenden kunna överklaga myndighetens beslut genom besvär, och dessa komma på grund av det förut berörda stadgandet i 2 § 17:o regeringsrättslagen att prövas av regeringsrätten. På grund av vad sålunda anförts saknas enligt utskottets mening anledning att nu överväga den av motionären föreslagna lagändringen.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion, II: 453, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 december 1954.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Björnberg, Lindgren, fru Waltheim och herr Ollén;

från andra kammaren: herrar Rylander, Landgren, fröken Öberg, herrar Gustafsson i Borås, Hedqvist, Jacobsson i Sala och Fröding.